

Vänsterpress om LAS – oktober 2020

Striden om förändringar av Lagen om anställningsskydd (LAS) går mot ett avgörande. Förhandlingarna mellan arbetsmarknadens parter har brutit samman utan att man kommit fram till någon uppgörelse och nu måste man antingen återuppta förhandlingarna eller låta riksdagen besluta.

Se även: [Vänsterpress om nya LAS-förslaget – slutet av maj 2020](#) och [Vänsterpress om nya LAS-förslaget – juni 2020](#)

Martin Fahlgren 9/10 2020

Innehåll

eFOLKET	1
<i>Arbetsmarknadsforskare: Strejka mot försämringar i LAS</i>	1
Flamman	2
<i>Fackens väg framåt efter Las-kraschen</i>	2
Internationalen	4
<i>Dags att skjuta ett varningsskott!</i>	4
<i>Jan-Olov Carlsson: "Det behövs en politisk strejk till försvar för LAS"</i>	5
Offensiv	7
<i>Facken måste vara beredda att ta till stridsåtgärder</i>	7
Proletären	8
<i>Vad står på spel i striden om Las?</i>	8
<i>"Den här reformen kommer påverka hela Sverige"</i>	9
<i>Kampen för Las fortsätter – nu täpper vi till truten på Löf</i>	11

eFOLKET

Arbetsmarknadsforskare: Strejka mot försämringar i LAS

Tommy Jansson

eFOLKET 7/10 2020

Christer Thörnqvist, docent i arbetsvetenskap. Skärmbild från webbtidningen: Arbetsvärlden (arbetsvärlden.se) / Edith Beckman.

Inträngda i ett hörn måste facken nu sätta hårt mot hårt. De har inte råd att lägga sig platt utan måste visa upp styrka.

Det budskapet framför Christer Thörnqvist, docent i arbetsvetenskap, till TCO:s tidning Arbetsvärlden.

Han konstaterar att facken har varit i en ogynnsam förhandlingsposition i las-förhandlingarna eftersom politiken hotat med lagstiftning som kraftigt favoriserar arbetsgivarsidan. Men att strejker kan få såväl arbetsgivare som politiker att tänka om och att möjligheten till tuffare tag från facksidan öppnas i och med avtalsrörelsen.

– Man har rätt att strejka för att få till ett kollektivavtal när det inte finns ett på plats. Nu kan facken lägga in sina krav från las-förhandlingarna i kraven till kollektivavtalen och därmed ta till strejkvapnet, säger Christer Thörnqvist.

Misslyckas facken med att slå vakt om anställningsskyddet ser han risken att Sverige får allt tystare arbetsplatser, där arbetstagare är rädda för att sticka ut eller säga ifrån för att de kan bli uppsagda utan vidare.

Flamman

Fackens väg framåt efter Las-kraschen

Noa Söderberg

Flamman 8/10 2020

Efter att las-förhandlingarna kraschat vill flera LO-förbund lyfta in anställnings-trygghet i kollektivavtalen. IF Metall-klubben som initierade en uppmärksamrad budkavle mot las-försämringar ser den förflyttningen som ett steg i rätt riktning. Klubben talar också om elefanten i rummet: är det dags för politisk strejk?.

Jan-Olov Carlsson är precis på väg att mejla ut ett pressmeddelande när Flamman ringer honom. IF Metall-klubben på Volvo Lastvagnar i Umeå, där han är ordförande, initierade för knappt ett år sedan en så kallade budkavle – ett gammalt begrepp för ett mobiliserande dokument som bärs från gård till gård. Budkavlen hette ”försvara turordningsreglerna i las” och spreds brett. Att las-förhandlingarna mellan facken och företagsidan brakade samman i förra veckan är det första steget i rätt riktning, säger han.

– Man ska inte se det som en seger, utan nu får vi hitta andra och bättre former för att bedriva kamper för dem som har sämst anställningsvillkor i samhället. Så det är ingen glädje, utan mer att ett hot är undanröjt. Nu går vi vidare.

Han syftar på att de fackliga centralorganisationerna LO och PTK nu inte kommer sluta något avtal med Svenskt Näringsliv som direkt försämrar anställningstryggheten. Det kan tyckas självklart. Men eftersom förhandlingarna har skett under hot om lagstiftning som skulle drabba arbetstagarna negativt så har spelplanen redan från början varit vänd till företagens fördel.

Dessutom läckte det i december 2019 ut uppgifter om en partsgemensam avsiktsförklaring inför förhandlingarna, där kravet på ”saklig grund” för uppsägning inte fanns med. Bland de fackliga gräsrotterna växte oron för att svikas av sina företrädare och i det sammanhanget blev Volvoklubbens budkavle till. Jan-Olov Carlsson tror att trycket underifrån har påverkat förhandlingarnas utgång till viss del, men säger samtidigt att man ”inte ska överdriva”.

– Budkavlen har framför allt fått en uppslutning inom IF Metall, och Metalls förbundsstyrelse är inte opåverkad av det. Det är svårt att bedöma hur mycket de berörts, men ledningen har sagt att förhandlingarna avgjordes av att arbetsgivarna ställde för höga krav på ändringar i turordningsreglerna. Så jag tror nog att den (budkavlen, reds. anm) har påverkat. Och all opinionsbildning och kamp för de här villkoren är ju viktig.

Även tongångarna från LO-ledningen är ju ganska annorlunda nu än för något år sedan.

– Ja, det har hänt mycket, och där spelar ju de här protesterna roll. Sedan har det också hänt mycket internt inom LO.

Budkavlen stöttades också av klubbar inom Seko, Elektrikerna och Kommunal, med flera. Även klubbar ur ett antal TCO-förbund skrev på. Dokumentets andra krav, utöver bibehållna turordningsregler, var att ”saklig grund”-begreppet ska behållas. På senare tid har det blivit ett stridsrop från LO:s kommunikationsavdelning och hamnat i politiskt och medialt fokus.

Jan-Olov Carlsson säger att nästa steg för klubben på Volvo lastvagnar i Umeå blir att försöka lyfta in anställningstrygghet i kollektivavtalen. Under veckan som gått har ledningen i flera LO-förbund – Handels, Seko, Kommunal och Elektrikerförbundet – meddelat att de lägger sådana krav i den återstartade avtalsrörelsen. Elektrikerförbundets ordförande Urban Pettersson säger till tidningen Arbetet att las på sikt bör slopas helt, eftersom lagen ”har gjort

både facken och Socialdemokraterna svagare”. Han anser att fackföreningsrörelsen behöver göra ett strategiskt vägval och gå åt ett håll där anställningsskyddet i stället regleras i rikstäckande kollektivavtal för varje bransch.

Det skulle ge facken ett verktyg som inte funnits under de centrala las-förhandlingarna: strejk. De centrala förhandlingarna har pågått medan respektive förbund varit bundet av kollektivavtal som inneburit fredsplikt. Om frågorna nu lyfts in i avtalsrörelsen, som genomförs när avtalen och fredsplikten löpt ut, kan facken hota med strejk och därmed inta en potentiellt starkare ställning.

Pappers, Byggnads och Målarna säger att de kommer stödja förbund som går den vägen. GS-facket och IF Metall hävdar att deras förhandlingsordning omöjliggör nya krav, men utesluter inte att anställningstrygghet blir en del av kommande avtalsrörelser. Andra, däribland Hotell- och restaurangfacket och Transport, har inte lämnat några besked.

Jan-Olov Carlsson konstaterar att delar av fackföreningsrörelsen tycks ha glömt bort att förbund och klubbar kan ta tag i frågorna på egen hand. Om det görs skulle rörelsen gemensamt kunna öka trycket för förbättringar som inte byts ut mot försämringar i andra änden, anser han.

– De krav som LO ställt under resans gång är fullt möjliga att driva separat utan att bjuda bort turordningsreglerna eller avskaffa begreppet ”saklig grund”. Vi har hela tiden frågat oss vem som har lärt dem förhandlingstekniken att börja med att ge bort något.

Riskerar inte en strategi där varje förbund driver frågan på sitt håll att undergräva LO:s samlade styrka?

– Nej. Problemet med att agera gemensamt inom LO är att man har så olika ingångsvärden. Sekos utmaningar med turordningsregler är inga större problem i IF Metall eller Kommunal, omställningsvillkoren är en jättesak för industriförbunden men kanske inte för Kommunal. Så jag tycker snarare att det är tvärtom, att man skulle kunna sporra varandra i ett slags gemensam kamp för förbättrade villkor, utifrån de förutsättningar som råder på respektive avtalsområde.

Tjänstemannafackens centralorganisation PTK önskar tillsammans med några LO-förbund i stället en annan lösning – att de centrala las-förhandlingarna återupptas och får mer tid. Men parterna är i skrivande stund upptagna med avtalsrörelsen, och den 26 oktober – långt innan avtalsrörelsen är färdig – löper remisstiden för regeringens arbetsrättsutredning ut. Då ska regeringen börja arbeta på det lagförslag som enligt januariavtalet ska genomföras om arbetsmarknadens parter inte kommit överens.

För att slippa hamna där har också regeringspartierna uppmanat parterna att återuppta förhandlingarna. Men LO-ordföranden Susanna Gideonsson säger till TT att det blir ”svårare att tro på en förlängning ju fler dagar som går” och att hotet om lagstiftning måste bort om nya förhandlingar ska leda någonstans.

Jan-Olov Carlsson nämner också elefanten i rummet: politisk strejk.

– Om det har varit motiverat någon gång så är det ju nu, när man får en politiskt riktad udd från riksdagens högermajoritet mot Sveriges löntagare. Då kan man inte stå handfallna. Det är inget starkt vapen men det skulle försvåra oerhört för Socialdemokraterna att ställa sig bakom en försämrande lagstiftning.

Lagtexten om politisk strejk begränsar sig till ett förbud för offentliganställda att delta. Den juridiska principen om stridsåtgärder är att allt som inte uttryckligen förbjudits är tillåtet, så när politiska strejkers lagenlighet har prövats i Arbetsdomstolen har den friheten vägts mot

arbetsgivarens rätt att leda arbetet. Praxis har då blivit att en strejk på ett par timmar, mer liknande en demonstration, är laglig även under kollektivavtalad fredsplikt.

LO som helhet har aldrig gått ut i politisk strejk, men enskilda förbund och medlemmar har gjort det i både organiserad och vild form, bland annat mot EU:s hamndirektiv. Internationellt har det strejkats mot nedskärningar, privatiseringar och utrikespolitiska beslut, och rätten att göra så försvaras av FN:s fackliga organ ILO.

I Sverige har fackförbund utanför LO, bland andra Hamnarbetarförbundet och SAC-förbund, använt politisk strejk i bredare utsträckning. LO sade senast i samband med de stora skolstrejkerna för klimatet hösten 2019, där organisationen Fridays For Future uppmanade fackförbund att delta, att den svenska modellen innebär att strejker enbart används för att förbättra löne- och arbetsvillkor.

När las-förhandlingarna kollapsade gick LO ut med ett pressmeddelande där ordförande Susanna Gideonsson sade att organisationen ska använda ”alla till buds stående medel” för att stoppa regeringens las-utredning. Flamman har upprepade gånger försökt nå hela LO-ledningen för att fråga om det innebär att politisk strejk kan vara aktuellt, och vad Gideonssons ord annars syftar på. Organisationen har avböjt intervju.

Internationalen

Dags att skjuta ett varningsskott!

Ledare

Internationalen 8/10 2020

- ▶ **När rättigheterna var få blev striderna många**
- ▶ **Arbetsfreden köptes genom eftergifter**
- ▶ **Strejk påminner om hur det var – och kan bli**

I början av nittonhundratalet var Sverige ett land med en mycket stökig arbetsmarknad. På tjugotalet var vi till och med världsledande i antal strejktimmar per capita. Detta faktum var förstås bara till del ett tecken på hur stark tidens arbetarrörelse var. Starkt organiserad det vill säga, men svag sett till samhällsställning. Att strejka var ett vapen som fick tas till när inget annat bet.

Freden på arbetsmarknaden under de följande rekordåren köptes måhända genom Saltsjöbadsavtal, men främst genom att den ständigt växande välfärden på det stora hela gjorde det mindre nödvändigt att ta till stridsåtgärder. Den disciplinerade arbetaren uppstod som en effekt av ömsesidigheten på arbetsmarknaden, inte trots kapitalets eftergifter. Men minnet är kort, både hos näringslivet och arbetarrörelsens toppskikt. De förra fick med tiden för sig att arbetarklassen skulle förbli foglig om man vred tillbaks alla reformer. De senare monterade bort massorna ur massrörelsen och fick till följd byråkratiska kolosser utan markkontakt. Kanske är det därför dagens fackföreningsledare sätter sig vid förhandlingsbordet när rörelsen är bakbunden av fredsplikt. Kanske tror de helt enkelt att arbetarrörelsens styrka handlar om deras egna förmåga att förhandla och har glömt att när intresse står mot intresse så är det inte dina ord som räknas utan tyngden du kan lägga bakom dem.

I vilket fall har det blivit en integrerad självbild att den svenska arbetsmarknaden är stillsam och strejkfri. Förra året, när Fridays For Future uppmanade fackförbunden att delta i klimatstrejken, gavs uppmaningen inte ens något seriöst övervägande från fackligt håll. Möjligheten var så främmande att professor i juridik vid Lunds universitet, Birgitta Nyström kommenterade att ”de fackliga organisationerna uppenbarligen bara tänkt att det där är något som vi aldrig gör. Det finns ingen tradition av politiska strejker i Sverige” (Lag & avtal 31/7 – 19).

Det finns inte mycket som tyder på att det fackliga ledarskapet kommer tänka annorlunda nu när medlemmarnas redan kringskurna anställningstrygghet är på väg att lagstiftas bort, men det är hög tid att tänka om.

Detta är inte ledarsidan som ser det som sitt uppdrag att värna kapitalets intressen, men det är inte en framtid av arbetsfred som högern och näringslivet lär få uppleva om de får igenom sina kvartalskapitalistiskt närsynta krav, utan en återgång till sekelskiftets turbulenta och oförutsägbara arbetsmarknad. Att arbetarrörelsen är tillbakatryckt betyder inte nödvändigtvis att löntagarna kommer att förbli lydiga och passiva, snarare tvärt om.

Därför är det åter dags för arbetarrörelsen att ta till strejkvapnet, för att påminna den lagstiftande makten om hur det ser ut i ett samhälle där löntagarna blir rättslösa och därmed befriade från ansvarskänsla. För att visa att det bakom den ordnade fasaden finns ett löntagar-kollektiv som kan stänga ned hela samhället om det krävs, när det krävs. Det handlar inte om att strejka till segern är nådd, utan om att strejka för att visa styrka. För att ge näringslivet och deras politiska representanter en insikt om vilket Sverige de kommer att få om de dundrar vidare.

Det är numera en gammal insikt att allt fast förflyktigas under kapitalismen, det gäller även rollerna och kampformerna på arbetsmarknaden. När organiseringsgraden sjunker och arbetsgivarorganisationen tar tillfället att forcera igenom hela den nyliberala önskelistan är det dags för ledningen att inse att det inte finns ett oändligt antal rättigheter att ge upp. Då är det hög tid att ställa sig frågan; om inte nu, när?

Jan-Olov Carlsson: "Det behövs en politisk strejk till försvar för LAS"

Per Leander (intervju)

Internationalen 8/10 2020

LAS:

Lagen om anställningsskydd antogs 1982 och bygger bland annat på principen om turordningsregeln sist in först ut vid uppsägningar, något som arbetsgivarna länge har velat komma runt.

- ▶ **Det första hindret undanröjdes när förhandlingarna sprack**
- ▶ **Nu behövs facklig samling för att stoppa ett riksdagsbeslut**
- ▶ **"Det här kan vändas till en offensiv facklig hållning"**

Intervju med Jan-Olov Carlsson (V) är ordförande för IF Metallklubben på Volvo i Umeå.

I förra veckan strandade LAS-förhandlingarna efter att de fackliga representanterna och arbetsgivarorganisationen Svenskt Näringsliv inte lyckats komma överens. Nu hotar istället den socialdemokratiska regeringen med att driva igenom det utredningsförslag som tagits fram under trycket från Centerpartiet och Liberalerna, vilket skulle innebära en kraftig uppluckring av arbetsrätten och turordningsreglerna för uppsägningar.

Internationalen har talat med Jan-Olov Carlsson, ordförande för IF Metallklubben på Volvo i Umeå och medlem i Vänsterpartiets fackliga nätverksledning, om den senaste utvecklingen i LAS-frågan.

Vad betyder det att förhandlingarna har spruckit?

– Det betyder att den första risken för försämrade arbetsrätt är undanröjd. Vi ska inte se det som en seger eller framgång, men det är ett hinder som är undanröjt. Nästa hinder är så att säga den politiska delen av det hela, som är regeringens förslag. Men det blir lättare nu att

bygga en stark opinion mot det, för hela fackföreningsrörelsen har sagt att man kommer göra allt för att stoppa utredningen. Så på så sätt öppnar det här vägen för att bredda kampen mot försämringar av arbetsrätten, säger Jan-Olov Carlsson, som dock inte utesluter att förhandlingarna återupptas.

– Jag tror att det pågår väldigt mycket arbete för att få igång förhandlingarna igen. Det har ju låtit i media som om den vägen är stängd nu, men det är klart att pressen fortfarande är enorm för att det ska bli en förhandlingslösning mellan parterna, så att inte Stefan Löfven får den här frågan i knät. Det skulle inte se bra ut om en gammal fackföreningsledare tvingas driva igenom de här antifackliga förslagen. Ytterst hotar ju en regeringskris.

Vänsterpartiets fackliga nätverksledning har i veckan gått ut med krav på en politisk strejk ifall frågan om LAS hamnar på politikernas bord.

– Om det blir så att ett riksdagsbeslut hotar att göra grundskott på arbetsrätten, då måste man kunna svara med en strejk. Det mest tydliga sättet att bygga opinionen och formera fronten emot det här är en politisk strejk. Det är ett fackligt vapen som egentligen är oprövat och den får ju bara vara kortvarig, men den skulle ha ett symboliskt värde och betyda väldigt mycket för att samla ihop fackföreningsrörelsen. I grund och botten är den fackliga fronten svag, men det här skulle tvinga in de motvilliga delarna av fackföreningsrörelsen, inte minst IF Metall, att också samordna sig med de övriga facken. Det här har i praktiken varit en fråga som kunnat spränga hela LO. Så stora är motsättningarna. Men det skulle se illa ut om LO sprack och Löfven drivs att göra upp med Centern och Liberalerna, säger Jan-Olov Carlsson och fortsätter:

– Man ska inte underskatta den enorma press som nu sätts på att det ska hittas en förhandlingslösning. Jag skulle inte bli förvånad själv om det går så långt att till och med Svenskt Näringsliv gör någon slags öppning i frågan. De har ju allt att vinna, tycker jag, på att försöka binda LO vid masten i en kompromiss. Än så länge har de mer en kortsiktig politisk agenda för att markera mot regeringen. Men det finns ju även där starka krafter som hellre skulle vilja se en kompromiss och ett avtal, och få en lugn avtalsrörelse, än att göra politiska markeringar mot regeringen.

Kan det komma något gott av det här i slutändan?

– Om det nu är så att det inte blir några återupptagna förhandlingar, och regeringen hotar med ett lagförslag som hela fackföreningsrörelsen har sagt sig vara emot, då kan det vändas till en offensiv facklig hållning. Det skulle kunna vara en början till någon form av aktivering i en gemensam kamp mot försämringar av arbetsrätten. Det är det önskade scenariot. Men vi är inte där än. Det skulle kunna sluta med att regeringen tar det här beslutet, men då har vi fått se var skiljelinjerna går i svensk politik. Då har socialdemokratin visat att man inte längre står på arbetarnas sida. Alternativt är att man faktiskt väljer att bryta med samarbetspartnerna i januariöverenskommelsen och faktiskt inte genomför de här försämringarna, säger Jan-Olov Carlsson:

– Det sämsta som kan hända är att det blir en taskig kompromiss som gör att hela opinionen tystnar. Då kan inte Vänsterpartiet lägga sitt misstroendevotum, och fackföreningsrörelsen står handfallen och måste försvara en dålig kompromiss som i grund och botten går arbetsgivarnas väg. Det är mitt skräckscenario.

Offensiv

Facken måste vara beredda att ta till stridsåtgärder

Jonas Brännberg

Offensiv 7/10 2020

Kollapsen för LAS-förhandlingarna har över en natt förändrat den politiska situationen. Hur påverkas avtalsrörelsen? Hur kan kampen för att försvara anställningstryggheten gå vidare nu? Offensiv har pratat med några fackligt förtroendevalda, vars fackklubbar i våras skrev under budkavlen från IF Metall på Volvo i Umeå om att försvara turordningsreglerna i LAS.

Anders Sjöberg, fackklubbsordförande för IF Metall på Gestamp Hardtech i Luleå:

- Ingen från fackligt håll tycker att LAS behöver försämrats mer. Det är bara svammel med talet om att ”modernisera”, det är inget fel på lagstiftningen. Förslagen om försämringar kommer underminera vår möjlighet att verka.
- Vad gäller omställning behöver samhället ha resurser att hjälpa till med omskolning om jobbet upphört för att företaget lagts ner, reducerat personal eftersom efterfrågan minskat, etc. Att hitta lösningar kring detta är helt rätt men att försämla LAS och göra det lättare att säga upp folk är helt fel väg. Det måste finnas en trygghet i anställningen, det har vi väl ändå lärt oss.
- Jag hoppas att LO visar musklerna nu, det är det som behövs.

Thomas Nilsson, ordförande Pappers avd 11 i Grycksbo:

- Vi i Pappers menar att vår trygghet aldrig kan vara valuta i en förhandling. Det finns många vägar att försvara anställningstryggheten på. Man kan kräva förbättringar i avtalsförhandlingarna – vi har till exempel inte allmän visstidsanställning i vårt kollektivavtal. Pappers har sagt att om andra vill driva det, till exempel Kommunal, är vi beredda av vidta sympatiåtgärder.
- Att påverka politikerna är ju svårare. Personligen står jag helt och fullt bakom kravet på politisk strejk om regeringen går vidare med lagstiftning. Frågan var uppe på Pappers förbundskongress för två år sedan och avslogs med nöd och näppe. Nu är läget ännu mer brännande.
- Jag tror nog att när medlemmarna konkret ser vad som står på spel kan de vara beredda på till exempel en endags politisk strejk som påtryckning på regeringen.

Kent Sehlstedt, ordförande Hamnarbetarförbundet avd 80 i Holmsund:

- Det finns inte så många sätt att försvara LAS på, jag tror man måste ta till stridsåtgärder. Arbetsgivarna har ju knappt idas gå på förhandlingsmötena, de har ju regeringens förslag att gå på. Så jag tror man måste strejka, för som det ser ut idag kommer varken arbetsgivarna eller regeringen att ge sig.
- När vi fick LAS var det ju för att arbetare före oss strejkade till sig det. Jag tror det kommer att krävas samma för att behålla anställningstryggheten som idag försvagad. Utan trygghet kommer ingen våga vara med i facket – vad blir det kvar då?
- Det här är en jättefråga! Vi måste prata ihop oss och få med hela arbetarrörelsen att agera tillsammans, annars blir vi överkörda.

Nästa hot mot arbetsrätten är regeringens utredningsförslag, den så kallade Toijer-utredningen. Den samlade fackföreningsrörelsen sågade förslaget när det presenterades. Nu måste det bli facklig verkstad, att gå från ord till handling. Utredningsförslaget kan inte tillåtas bli lag. I den kampen förväntar vi oss att hela arbetarrörelsen ställer sig på rätt sida. IF Metallklubben reser nu en fråga: Är inte en politisk strejk en aktuell kampmetod om riksdagen tänker ta beslut som undergräver arbetsrätt och anställningstrygghet?

Vi menar att fackföreningsrörelsen kan och ska utlysa en sådan vid allvarliga hot om lagstiftning med udden riktad mot löntagarna. Vid sådana angrepp kan vi inte stå handfallna och lamslagna.”

Det skriver styrelsen för IF Metallklubben Volvo Lastvagnar Umeå i ett uttalande den 1 oktober.

Proletären

Vad står på spel i striden om Las?

Marcus Jönsson

Proletären 10/9 2020

Regeringens utredare har presenterat sitt förslag till kraftigt försämrat anställningsskydd och nu förhandlar LO under galgen med Svenskt Näringsliv. Men vad är det egentligen som ligger på bordet?

Lagen om anställningsskydd, Las, kom till 1974. Lagen var, precis som Medbestämmandelagen, MBL, som trädde i kraft 1977, ett resultat av 1970-talets våg av vilda strejker i Sverige, som inleddes med den stora gruvstrejken 1969-70.

Innan Las fanns reglerades anställningsskyddet i kollektivavtal, och där inga avtal fanns hade privata arbetsköpare fri uppsägningsrätt. Det är också vad Svenskt Näringsliv vill tillbaka till. I en intervju med TCO:s tidning Arbetsvärlden förra våren sa Anders Weihe, då förhandlingschef och nu chefsjurist för Teknikföretagen, att det inte räcker med fler undantag i turordningsreglerna, utan att uppsägningsrätten ska vara fri så länge den inte bryter mot diskrimineringslagstiftning.

En huvudprincip i Las är turordningsreglerna, som utgår från principen sist in, först ut. Den som senast blev anställd är den första som får gå om företaget säger upp personal på grund av arbetsbrist.

Men anställningsskyddet har flera gånger urholkats sedan Las infördes. 1992 togs förbudet mot privata arbetsförmedlingar (bemanningföretag) bort, och sedan 1994 får två undantag i turordningsreglerna göras i företag med högst tio anställda. Enligt den statliga utredningens förslag, som presenterades den 1 juni i år, ska fem undantag få göras, oavsett företagets storlek.

Las reglerar också anställningsform, företrädesrätt till återanställning och saklig grund vid uppsägning av personliga skäl. Enligt utredningens förslag ska en uppsägning av personliga skäl inte längre kunna överklagas i företag med upp till 15 anställda, vilket tar bort kravet på saklig grund. Om det blir tvist om en uppsägning ska företaget inte heller behöva fortsätta betala lön under tiden som tvisten pågår, som det är idag.

Regeringen, inte minst Socialdemokraterna, ser helst att ”arbetsmarknadens parter” kommer överens istället för att utredningens förslag ska bli lag. Enligt januariöverenskommelsen mellan S, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna ska utredningens förslag annars genomföras.

Fem LO-förbund hoppade förra året av förhandlingarna med Svenskt Näringsliv om försämringar i Las. Men efter att LO:s representantskap röstat för att återgå till förhandlingarna är alla förbund förutom Pappers åter med och förhandlar tillsammans med PTK, som är avtalspart för de privatanställda tjänstemännen.

Enligt repskapets beslut får saklig grund inte röras i förhandlingarna, där LO hoppas få bort anställningsformen allmän visstid – samtidigt som alla arbetare i praktiken blir visstidsanställda om försämringarna i Las blir verklighet.

Senast den sista september ska förhandlingarna vara klara, eftersom avtalsrörelsen börjar den 1 oktober och LO – mot all logik – frivilligt går med på att förhandla om anställningsskyddet under fredsplikt – utan möjlighet att ta till stridsåtgärder.

”Den här reformen kommer påverka hela Sverige”

Erling Bronsberg

Proletären 1/10 2020

Den lokala fackklubben på ABB i Ludvika tog nyligen upp budkavlen ”försvara turordningsreglerna” på ett möte. Proletären träffar arbetarna som tar strid för anställningstryggheten

Hitachi ABB i Ludvika. Eddie Engström, Mikael Persson och Jorge Nuñez har precis stämplat ut från förmiddagsskiftet på Power Transformers. Det sista som stod på dagordningen var ett informationsmöte med högsta chefen på avdelningen.

– Han kom inte. Det kom besök från högre ort så mötet ställdes in i sista minuten, säger Jorge Nuñez och öppnar dörren till BK:s fik i centrala Ludvika.

Anledningen till att vi stämt träff är Lasreformen. Den lokala fackklubben på Transformers har precis tagit upp Volvo lastvagnars budkavle ”försvara turordningsreglerna i Las” på ett möte. Önskan hos Eddie, Mikael och Jorge är att hela ABB-klubben nu ställer sig bakom den.

– Den här reformen är större än ABB. Den kommer påverka hela Sverige. Klubbarna måste göra sitt och ta upp det på högre nivå. Och kanske viktigast av allt: vi måste göra något, inte bara snacka, säger Jorge Nuñez.

Eddie Engström nickar och instämmer.

– Om den går igenom kommer det slå hårt mot den fackliga aktiviteten på arbetsplatsen. Hur drivande törs de fackliga vara i frågorna som berör arbetet?

– **Det kan ju bli som i USA**, säger Mikael Persson. Att du får gå på dagen. Till slut kommer ingen våga säga sitt. Det har vi ju bevis på sen tidigare. Det skulle inte vara första gången som den ”obekväma” tvingas gå.

När ett system inte beter sig som planerat letar ingenjörerna efter något som kallas en ”bugg”. En sak som från början inte var tänkt att existera och som nu sätter käppar i hjulet för affärerna. I det moderna Sverige räknas anställningstryggheten in i denna kategori. Ett fel i tiden. En bugg som måste bort.

– Den här budkavlen borde få en större spridning. Nu känns det som att den hållits lite internt inom Volvo, säger Eddie Engström.

– Ja, och varför är det så? frågar sig Mikael Persson. Varför är det ingen som vill nappa på det här? Man vill inte gärna ta på sig foliehatten, men samtidigt vet man att de som förhandlar ofta ligger i samma säng.

– **Jo, så är det, säger** Eddie Engström. Och det har inte varit så mycket snack om Las på golvet eller i fikarummet.

– Precis! Men det har inte varit någon lampa på det heller. Ingen av de stora tidningarna tar ju upp frågan. Där står det om bantningstips istället. Det är tydligen sånt vi ska läsa, svarar Mikael Persson.

Från regering och arbetsgivare är argumenten desamma. Enligt samhällsingenjörerna behöver landet en uppdatering; ”den svenska modellen 2.0”. När den lanserats kommer lagar och regler anpassa sig efter en ny och ”modern” arbetsmarknad, inte tvärtom.

– Det ligger i företagarnas intresse att inte komma överens om Las, menar Eddie Engström. Sen säger de kanske andra saker när de blir intervjuade.

Du tänker på att det är regeringens utredning som ska bli lag om LO och Svenskt Näringsliv inte kommer överens?

– Jo. Och det är inte svårt att göra sig av med folk som det ser ut nu. De målar upp ett problem som inte riktigt finns.

– Reglerna skrivs i slutändan för att gynna företagen, påpekar Mikael Persson. Men hur långt in i framtiden spår de? De här herrarna säger inget av en slump. Det gör de *aldrig*. Jag läste en debattartikel av Wallenberg där han påstod att arbetslösheten skulle ligga på 20 procent inom några år. Är man då lite konspiratorisk går det att koppla samman det där med Las.

– **Och nu vill de istället** att kompetens ska komma först, säger Eddie Engström.

Jorge Nuñez nickar.

– Det skapas nästan ett A- och B-lag på golvet. ”De här är bra, de här är dåliga.” Konkurrenten ökar, och vi ska hålla tempo. Jag har jobbat på ABB sedan 90-talet och det kommer ny teknik och nya rutiner hela tiden. Ibland hänger de äldre inte riktigt med. Det är då företaget pratar om kompetens, att den ska komma först. Inte löftet om sist in, först ut.

– **Det är lite så det funkar.** Och sen när någon ordinarie lämnar så tar man in bemanning för att klara av topparna i produktionen. En bemanning som inte får någon trygg anställning, säger Mikael Persson.

Försvinner inte buggen ur systemet spår samhällsingenjörerna en systemkollaps. En ekonomisk undergång där inga företag kan existera. Samma argument kom för 100 år sen när arbetarrörelsen började ställa krav. Då uteblev undergången och domedagsprofeterna tvingades skjuta upp datumet för den ekonomiska apokalypsen.

– Fackföreningsrörelsen är på reträtt. Det märks att företagarna ser det och passar på. Nu krävs det att vi på golvet agerar, säger Jorge Nuñez.

– Det har nog med individualismen att göra. Den sprider sig i samhället. Förr i tiden var vi mer kollektiva, svarar Eddie Engström.

– **Det finns en rädsla också.** Och då blir det fokus på egennytan. Sen måste vi komma ihåg att det finns en del som inte ser en poäng i att betala en peng varje månad för något som man inte får ut så mycket av. Den synen på facket finns också, säger Mikael Persson.

– Det är kring lönediskussionerna. Då kan det hetta till ibland, säger Eddie Engström.

– Precis! Återigen: egennytan, svarar Mikael Persson. Ibland är det svårt att få folk att kämpa för saker som påverkar oss alla. Då är det viktigare med fredagsmys och melodifestivalen. Så är svenskar i runda slängar. Så länge folk har det där är de nöjda.

Dagen efter får Proletären kontakt med ABB:s klubbordförande Allan Jansson. Han berättar att diskussionen om budkavlen varit enhällig i styrelsen. Den har klubbats och lokalorganisationen kommer att stå bakom den.

– Det här med saklig grund är väldigt viktigt för oss. Försvinner den kommer det bli lättare för företagen att avskeda. Nu kan vi åtminstone förhandla för att hitta andra lösningar. Men går det här igenom kan man säga upp personal utan diskussion.

– Det jag oroar mig mest över är för företag med upp till 15 anställda. Dessa personer riskerar att bli helt rättslösa om reformen går igenom, avslutar Allan Jansson.

Kampen för Las fortsätter – nu täpper vi till truten på Lööf

Ledare

Proletären 8/10 2020

Budkavlen från Volvo Lastvagnar i Umeå har skapat ett riksomfattande nätverk av Lasförsvarare. Nu är det dags att ta ett steg till för att stoppa Lasutredningen och täppa till truten på Annie Lööf.

I torsdags morse lyfte nog de flesta lite förvånat på åtminstone ena ögonbrynet. Det blev inget Lasavtal mellan Svenskt Näringsliv, LO och PTK. Förhandlingarna bröt samman trots att parterna unisont försäkrade att de varit nära att nå en överenskommelse.

Förvåningen är befogad i ett land där samförståndsandan legat som en våt filt över fackföreningsrörelsen ända sedan slutet av 1930-talet, endast periodvis undanryckt av uppblussande arbetarkamp, som under de vilda strejkerna på 1970- och 1980-talen.

Detta är värt att påminna om. Lagen om anställningsskydd, Las, som kom till 1974, är en direkt följd av de vilda strejkerna och då framförallt av gruvarbetarstrejken 1969-1970. För att stävja den självständiga arbetarkampen tvingades Socialdemokraterna bjuda på något och det blev bland annat Las.

Nu skriver vi 2020 och situationen på såväl arbetsmarknaden som i politiken är väldigt annorlunda. Istället för trygga anställningar har vi fått bemanningsföretag, allmän visstid och arbetsköpardikerad hyvling och även om vi nu som då har en socialdemokratisk statsminister, så har en makthungrig Stefan Löfven låtit sig tas som gisslan av en aggressiv liberal marknadsfundamentalism.

I den situationen är försvaret av Las viktigare än någonsin. Utan Las gäller arbetsköparnas godtycke på arbetsmarknaden. Varvid den bittra sanningen är att Stefan Löfven redan sålt ut Las.

Parterna fick visserligen chansen att ”modernisera” anställningsskyddet via ett ramavtal, men den chansen gavs under hot, vilket med glasklar skärpa framgår av

Januariöverenskommelsens punkt 20. Om parterna inte kommer överens är det den toijerska utredningens diktat som gäller. Basta!

Att LO och PTK satte sig i förhandlingar med Svenskt Näringsliv under sådana omständigheter – och det under fredsplikt! – kan bara betecknas som en facklig självmordsstrategi. Med alla sina krav tillfredsställda av Gudmund Toijers utredning, och utan tillgripbara hot om konflikt, behövde Svenskt Näringsliv inte ens låtsasförhandla. Det var bara att vänta ut en redan avväpnad motpart.

u valde LO och PTK att lämna förhandlingarna utan avtal, vilket tyder på ett mått av självbevaringsdrift i åtminstone delar av fackföreningsrörelsen. Att utan motstånd skriva under på fler undantag i turordningsreglerna och på en uppluckring av reglerna för uppsägning på grund av personliga skäl hade ifrågasatt fackets existensberättigande.

Men utmaningen kvarstår. Det gäller fortsatt att försvara Las mot Annie Lööfs och Gudmund Toijers attacker och även om Lööf är odrägligt självsäker, så är alla möjligheter långtifrån uttömda.

I denna vecka återupptas de uppskjutna avtalsförhandlingarna och den 31 oktober löper de första förlängda avtalen ut. Därefter råder inte längre fredsplikt på svensk arbetsmarknad. Flera fackförbund, bland dem Kommunal, Handels, Pappers och Byggnads, har därvid deklarerat att de har för avsikt att föra över anställningsskyddsfrågor, som detta med allmän visstid och hyvling, till de vanliga avtalsförhandlingarna, när nu Las-förhandlingarna havererade.

Vad det blir av det löftet återstår naturligtvis att se. Vi är luttrade. Med tanke på den svenska fackföreningsrörelsens mjukryggade samarbetstradition ska förhoppningarna inte ställas högt. Men det vore fel att kasta in handduken i förtid. Om till exempel Kommunal sätter hårt mot hårt vad gäller kravet på att avskaffa anställningsformen allmän visstid, så lär man kunna mobilisera ett starkt stöd underifrån.

Eller ännu bättre. Om Kommunals medlemmar kräver att förbundet sätter hårt mot hårt vad gäller denna oanständiga anställningsform, så blir det svårt för Tobias Baudin och förbundstopparna att komma undan.

Vad gäller Gudmund Toijers utredning är det heller inte för sent att täppa till truten på Annie Lööf. Och då tänker vi inte i första hand på Jonas Sjöstedts upphaussade misstroendeförklaring eller på den regeringskris som sägs lura bakom den nu igenbommade förhandlingsdörren. Det snäva parlamentariska perspektivet är bara alltför typiskt för svensk politik och det glömmer lika typiskt andra möjliga aktörer, som arbetaropinionen.

I försvaret av Las har IF Metallklubben vid Volvo Lastvagnar i Umeå utmärkt sig genom sin budkavle, som hittills undertecknats av över hundra fackliga organisationer med över hundratusen medlemmar inom LO, Hamnarbetarförbundet, TCO och Saco. Efter Lasförhandlingarnas sammanbrott kastar klubbens styrelse återigen handsken, denna gång genom att resa frågan om politisk strejk.

”IF Metallklubben reser nu en fråga: Är inte en politisk strejk en aktuell kampmetod om riksdagen tänker ta beslut som undergräver arbetsrätt och anställningstrygghet”, heter det i en debattartikel i Dagens Arbeta (1/10). ”Vi menar att fackföreningsrörelsen kan och ska utlysa en sådan vid allvarliga hot om lagstiftning med udden riktad mot löntagarna. Vid sådana attacker kan vi inte stå handfallna och lamslagna.”

Vi kan bara hålla med. Tidsbegränsade politiska strejker är tillåtna i Sverige och den strejkrätten begränsas inte av fredsplikten. Om nu regeringen Löfven avser att göra Gudmund Toijers arbetarfientliga utredning till lag, tvingad därtill av det skamliga avtalet med Annie

Lööf, så är det absolut ett lämpligt tillfälle att använda detta av etablerad svensk fackföreningsrörelse närmast bortglömda vapen.

Vi vet. Susanna Gideonsson och de andra LO-topparna kommer inte att utlysa en politisk strejk på eget initiativ; för det krävs tryck underifrån. Men den här gången behöver vi inte börja från början.

Budkavlen från Volvo Lastvagnar i Umeå har skapat ett riksomfattande nätverk av Lasförsvarare, eller åtminstone ett embryo till ett sådant nätverk. Om dessa krafter sluter sig samman och tar ett steg till, så finns möjligheter att att stoppa Toijers utredning och samtidigt täppa till truten på Annie Lööf.